

Aluehallintovirasto
Regionförvaltningsverket
Regional State Administrative Agency

Vardagsjuridik för gymnasiet

Helsingfors 10.4.2018

Åbo 11.4.2018

Vasa 12.4.2018

Thomas Sundell

Jurist

Regionförvaltningsverkens svenska enhet för bildningsväsendet

Grundrättigheterna

- Till vars och ens grundrättigheter hör bland annat:
 - jämlikhet (6 § i Finlands grundlag)
 - rätt till personlig frihet och integritet (7 §)
 - skydd för privatlivet (10 §)
 - religionsfrihet (11 §)
 - yttrandefrihet och offentlighet (12 §)
 - mötes- och föreningsfrihet (13 §)
 - skydd för egendom (15 §)
 - rättsskydd (21 §)

Begränsning av grundrättigheterna

- Grundrättigheter kan begränsas antingen
 - genom samtycke av berörd person, eller
 - med stöd av en exakt norm på lagnivå, om det är nödvändigt för att trygga ett samhällseligt viktigt intresse
- All utövning av offentlig makt måste bygga på lag
 - Inga disciplinåtgärder eller säkringsåtgärder som inte återfinns i lagen är tillåtna
- Begränsningar av grundrättigheter måste tolkas snävt

Samtycke

- Ett giltigt samtycke ska vara uttryckligt, frivilligt och givet med vetskap om vad samtycket konkret innebär
- Samtycket kan beroende på situation vara skriftligt, muntligt eller konkludent (= underförstått)
 - Krav på skriftligt samtycke framgår av lagen
- Ett samtycke kan återtas när som helst
- Vårdnadshavarens makt är begränsad
 - I elevhälsoärenden är det alltid i första hand eleven eller den studerande själv som ska samtycka

Grunderna för en god förvaltning

- Till grunderna för en god förvaltning hör bland annat följande rättsprinciper (6 § i förvaltningslagen):
 - Principen om likabehandling
 - Principen om ändamålsbundenhet
 - Objektivitetsprincipen
 - Proportionalitetsprincipen
 - Principen om tillitsskydd

Trygg studiemiljö

- Till den trygga studiemiljön hör åtminstone:
 - En fysisk och social verksamhetsmiljö där riskerna är utvärderade och minimerade
 - En lämplig balans mellan tillsyn och eget ansvar
 - Ordningsregler
 - Förbud mot olagliga och farliga föremål och ämnen
 - En plan för användning av disciplinära åtgärder
 - En plan för hur de studerande ska skyddas mot våld, mobbning och trakasserier (EoSVL 13 §)

Vad är ansvar?

- Skillnad mellan juridiskt och moraliskt ansvar
 - Juridiskt ansvar är sammankopplat med sanktioner (straff, skadestånd, arbetsrättsliga åtgärder)
- Det juridiska ansvaret kan normalt bara omfatta sådant som finns inom ens kontrollfär (undantag: strikt ansvar)
 - Överskridande av befogenheter kan inte motiveras med att man har ett ansvar för de studerande
- Ibland är det bara organisationen som är ansvarig
- Principalansvar: arbetsgivaren betalar i första hand

Vem är ansvarig?

- Huvudregel: den som direkt har orsakat skadan
 - Vårdnadshavarna har inte automatiskt något ansvar
- Sekundärt kan också någon annan vara ansvarig, om den borde ha gjort någonting annorlunda (vållande)
 - Denna någon ska också ha haft förmåga och orsak att handla annorlunda
- Ofta sker också rena olyckor, där ingen är ansvarig
- Tillsynsansvaret bygger på verksamhetens natur
- Accentuerad aktsamhetsplikt på skolområden

Vad krävs för att uppfylla ansvaret?

- Resultatansvar vs. handlingsansvar
- Tillsynsansvaret verkställs oftast genom handledning och information, genom vilken man försöker minimera risker som inte helt kan elimineras
 - Om en studerande inte följer givna instruktioner kan det anses föreligga en medverkan
- Förmän har en skyldighet att handleda underordnade
- Överlag ställs högre krav på den som har bättre utbildning och längre erfarenhet

Ordningsregler

- *”[Ordningsreglerna ska] främja den interna ordningen, ostörda studier samt trygghet och trivsel i läroanstalten”*
(GymnL 21 § 4 mom) → **syfte**
- *”[Ordningsreglerna] får innehålla sådana regler om praktiska arrangemang och ett korrekt uppförande som är nödvändiga för tryggheten och trivseln i läroanstalten samt närmare bestämmelser om de föremål och ämnen som avses i [momentet om förbud mot olagliga eller farliga föremål och ämnen] och om deras användning och förvaring. Dessutom kan regler meddelas om hur läroanstaltens egendom får hanteras och om hur man får vistas och röra sig i läroanstaltens lokaler och på läroanstaltens område.”*
(GymnL 21 § 5 mom) → **innehåll**

Ordningsregler

- UBS har utarbetat en rekommendation
- Ordningsreglernas (och därmed befogenheternas) utsträckning i tid och rum är ännu något oklar
 - GrUL 29 § 6 mom: gäller då eleven deltar i undervisning eller annan planenlig verksamhet
 - Motsvarande torde gälla också i gymnasiet
- Lagen sätter ramar för syfte och innehåll, dessutom måste varje ordningsregel verkligen behövas
- Reglerna måste vara entydiga
- Ovillkorliga regler vs. rekommendationer

Disciplinära befogenheter

- Allt utövande av offentlig makt måste enligt 2 § i Finlands grundlag bygga på lag – det som inte står i lag finns inte
 - Lägre normer såsom läroplaner, arbetsgivarens föreskrifter eller ordningsregler räcker inte
 - Denna lagbundenhetsprincip är en väsentlig del av rättsstatsprincipen
- Det är inte möjligt för en myndighet att avtala till sig befogenheter som inte finns i lagen
 - Exempel: det är inte möjligt att skicka hem någon från en resa på egen bekostnad (JO 3535/2014)

Disciplinstraff, säkringsåtgärder, tvångsmedel

- Disciplinstraff används för att en studerande ska bättra sig för framtiden:
 - Skriftlig varning
 - Avstängning för viss tid
- Säkringsåtgärder används i den akuta situationen för att förhindra att mer skada uppstår:
 - Uppmaning att avlägsna sig från en lektion eller tillställning
 - Förvägran av undervisning i upp till tre dagar
 - Omhändertagande av förbjudna och farliga föremål och ämnen
- Tvångsmedel används i samband med säkringsåtgärder:
 - Granskning av en studerandes saker
 - Maktmedel (vid avlägsnande och omhändertagande)

Skriftlig varning

- Kan ges för att en studerande har stört undervisningen, brutit mot skolans ordningsregler eller fuskat
- En skriftlig varning är ett överklagbart förvaltningsbeslut – det finns inga andra ”skriftliga anmärkningar” eller muntliga anmärkningar som har en juridisk verkan
- Det är möjligt att ge flera varningar efter varandra om den nya förseelsen inte föranleder en strängare påföljd

Avstängning för viss tid

- Avstängning från undervisning kan ske för högst ett år
 - Det är inte möjligt med partiell avstängning, dvs. att förvägra rätten att avlägga vissa kurser (Vasa förvaltningsdomstol 11.3.2011 T 11/0053/1)
- En följd av att den studerande trots skriftlig varning har fortsatt uppföra sig olämpligt eller av att det handlar om en särskilt allvarlig förseelse
- En studerande också avstängas från internat för viss tid eller resten av studierna, men internatverksamheten är i övrigt inte alls reglerad för gymnasiets del

Avlägsnande och förvägran av undervisning

- En studerande som stör undervisningen kan bli tillsagd att avlägsna sig från klassrummet, en annan undervisningslokal eller en tillställning som arrangeras av läroanstalten
 - Vid motstånd kan man använda maktmedel
- Om den studerande utgör en säkerhetsrisk eller undervisningen eller annan verksamhet försvåras orimligt mycket på grund av den studerandes uppförande kan den studerande förvägras rätt att delta i undervisningen för högst tre arbetsdagar

Granskning av den studerandes saker

- Rektor och lärare har rätt att granska en studerandes saker genom att söka igenom den studerandes väska och skåp samt känna utanpå kläderna
- Måste vara uppenbart att den studerande har ett föremål eller ämne som är förbjudet **och** farligt (inte t.ex. tobak)
- Granskaren ska vara av samma kön och en annan vuxen ska närvara, om möjligt någon som den studerande valt
- Finkänslighet måste iakttas
- Gäller inte t.ex. studerandes rum på internat eller hotell

Omhändertagande av saker

- Rektor och lärare får omhänderta föremål och ämnen som är förbjudna enligt lag eller i ordningsreglerna
 - Föremål eller ämnen som används för att störa undervisningen (t.ex. telefoner) får omhändertas bara i grundläggande utbildning
- Omhändertagna föremål och ämnen ska ges till
 - den studerande om hen är myndig, annars till vårdnadshavarna
 - polisen om varken den studerande eller vårdnadshavarna har laglig rätt att inneha dem

Maktmedel och nödvärn

- Rektor eller lärare får använda nödvändiga och försvarliga maktmedel (inga tillhyggen) för att avlägsna en studerande som stör eller äventyrar säkerheten samt för att omhänderta farliga föremål eller ämnen
 - Nödvändigt = resultat måste uppnås och det finns inga lindrigare men samtidigt effektiva medel
 - Försvarligt = i rätt proportion med beaktande av ålder, situationens hotfullhet och det motstånd eleven gör
- Med stöd av nödvärn får vem som helst försvara sig själv eller någon annan mot ett påbörjat eller överhängande obehörigt angrepp

Åtgärd	Beslutsfattare	Hörande av studerande	Hörande av vårdnadsh.	Meddelande	Beslut	Registrering
Skriftlig varning	Kollegialt organ eller rektor (UA beslutar)	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej
Avstängning på viss tid	Kollegialt organ eller rektor (UA beslutar), rektor för högst 3 månader	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej
Avstängning från internat	Kollegialt organ eller rektor (UA beslutar), rektor för högst 3 månader	Ja	Ja	Nej	Ja	Nej
Uppmaning att avlägsna sig från undervisning	Lärare	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja
Uppmaning att avlägsna sig från annan tillställning	Rektor eller lärare	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja
Avlägsnande från undervisning eller tillställning	Rektor eller lärare	Nej	Nej	Nej	Nej	Nej*
Förvägran av undervisning	Rektor	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja
Omhändertagande av föremål eller ämne	Rektor eller lärare	Nej	Nej	Ja	Nej	Ja

* Däremot nog rapport om användningen av maktmedel som ges till utbildningsanordnaren

Verkställighet och sökande av ändring

- Ändring i beslut om skriftlig varning samt avstängning från undervisning eller internat kan sökas genom besvär hos förvaltningsdomstolen
- Det är inte möjligt att besvära sig över några andra åtgärder, utan de är sk. reella förvaltningsåtgärder
 - Beslut kan inte ändras genom klagomål
- Ett beslut om avstängning kan verkställas oberoende av laga kraft, men då måste ett beslut om verkställigheten fattas i samband med avstängningsbeslutet

Överlappningar och dubbel bestraffning

- Disciplinstraff får inte utdelas om ett åtal om samma sak är anhängigt i domstol, om den studerande har dömts för den eller om åtalet har förkastats (GymnL 26 c §)
 - Trots en fällande dom kan en studerande avstängas från undervisning eller internat om det är motiverat med tanke på brottets art – vad betyder det?
- *Ne bis in idem* (förbudet mot dubbel bestraffning) – kan man först ge en studerande ett disciplinstraff i skolan och sedan i domstol döma hen till en straffrättslig påföljd för samma gärning?

Överlappningar och dubbel bestraffning

- GymnL 26 § 4 mom: *”Om en studerande är föremål för rannsakan med anledning av brott, kan den studerande för den tid som rannsakan pågår avstängas från studierna om detta är motiverat med hänsyn till det brott som han eller hon misstänks ha gjort sig skyldig till eller omständigheter som har samband med detta.”*
 - Motsvarande bestämmelse har strukits i YrkUL
- Polisens förundersökning kan försvåras om man i läroanstalten har gjort omfattande egna utredningar och framförallt om man har försökt sig på inofficiell medling – man borde alltid först fundera vilken väg man ska gå

Hörande

- Huvudregel: innan ett ärende avgörs ska en part **ges tillfälle** att framföra sin åsikt och yttra sig om yrkanden och utredning som kan påverka utgången i ärendet
- Om en studerande ska höras kan inte vårdnadshavarna förhindra att det sker
- Hörandet kan vara muntligt eller skriftligt
- Hörandet ska dokumenteras tillräckligt och beaktas i motiveringen till beslutet
- Parten måste få tillgång till allt material som kan påverka utgången av ärendet och en tillräcklig tidsfrist

Undantag till kravet på hörande

- Parten behöver inte höras innan ärendet avgörs bl.a.
 - om ett yrkande lämnas utan prövning
 - om ärendet gäller anställning eller antagning
 - om ärendet gäller beviljande av en förmån som grundar sig på sökandens egenskaper
 - om det kan äventyra syftet med beslutet eller om det dröjsmål som det medför orsakar betydande skada för människors hälsa, allmän säkerhet eller miljön
 - om ett yrkande som inte rör någon annan godkänns

Vårdnadsfrågor

- Utgångspunkten är att vårdnaden är odelbar och att vårdnadshavarna fattar alla beslut om barnet tillsammans
 - Inverkar på höranden, delgivning och samtycken
 - Parterna kan inte förutsättas höra varandra
- Två undantag: 1) om den ena är **tillfälligt** förhindrad (resa, sjukdom) och ärendet inte har avgörande betydelse för framtiden, 2) om det är fråga om ett ”rutinärende”
- ”Bonusföräldrar” har ingen formell ställning

Beslutsfattande

- Behörigheten att fatta beslut framgår ofta av lagen (kommunen, utbildningsanordnaren, rektor, ett kollegialt organ osv.) – ibland kan inte sådana beslut delegeras
 - Om inget särskilt sägs tillämpas kommunallagens bestämmelser och de instruktioner som har fastställts
- I vissa situationer är det inte i strikt mening ett ”beslut” som fattas – det är skillnad mellan överklagbara förvaltningsbeslut och sk. reella förvaltningsåtgärder
 - Pedagogiskt stöd enligt det nya lagförslaget är ett exempel på det senare

Formella krav på beslut

- Förvaltningsbeslut ska ges skriftligt
- Beslutet måste motiveras, förutom bl.a.
 - vid antagning till frivillig utbildning eller beviljande av en sådan förmån som grundar sig på en bedömning av sökandens egenskaper
 - om ett yrkande som inte gäller någon annan part godkänns och ingen annan har rätt att söka ändring
- Av motiveringen ska framgå vilka omständigheter och utredningar som har inverkat på avgörandet och vilka bestämmelser som har tillämpats

Delgivning

- Vid vanlig delgivning per post anses beslutet ha kommit till partens kännedom senast sju dagar efter postning
- Delgivning ska ske bevisligen (med mottagningsbevis) om beslutet är förpliktande och en tidsfrist för sökande av ändring börjar löpa
 - Vasa förvaltningsdomstol: beslut om att en studerande anses ha avgått skulle delges bevisligen
- Om den studerande har fyllt 15 ska beslutet delges både till den studerande och vårdnadshavarna
- Vårdnadshavarna ska inte delges via den studerande

Elektronisk kommunikation

- Ett elektroniskt dokument anses vara i skriftlig form och behöver inte kompletteras med en underskriven version om det innehåller uppgifter om avsändaren och om det inte finns orsak att betvivla dess autenticitet och integritet
- Beslut och andra handlingar kan delges elektroniskt om parten har samtyckt till det
 - Bevislig delgivning via server: då handlingen hämtas
 - Vanlig delgivning per e-post: tre dagar efter sändning
- Sekretessbelagda personuppgifter får inte skickas i okrypterad e-post

Omprövningsförfarande

- Omprövning av beslut kan begäras hos RFV om beslutet gäller 1) antagning som studerande, 2) särskilda undervisningsarrangemang, 3) tillgodoräknande av studier, 4) förlängning av studietiden eller att en studerande ska anses ha avgått eller 5) undervisning i religion och livsåskådningskunskap
- Övriga beslut som gäller enskilda studerande går till förvaltningsdomstolen som besvär
- Begäran om omprövning av slutbedömning eller beslut om framsteg i studierna ska göras först till rektor, sedan kan man gå vidare till RFV

Instruktioner för sökande av ändring

- En besvärсанvisning eller anvisning om hur man begär omprövning måste bifogas till ett beslut i vilket man kan söka ändring
 - Om det av någon anledning finns ett besvärsförbud måste detta också anges
 - Ska innehålla konkreta instruktioner, inte bara ett konstaterande om att man kan söka ändring
- Tidsfristen för att söka ändring är 14 dagar från delfåendet

Vad är elevhälsa?

- Några indelningar:
 - Elevhälsa = elevvård + studerandevård
 - Generellt / individuellt inriktad elevhälsa
 - Elevhälsa = elevhälsotjänster + elevhälsa enligt en läroplan
- Den generellt inriktade elevhälsan avser åtgärder och verksamhetskultur inom läroanstalten som angår alla som arbetar med de studerande, medan den individuella elevhälsan sköts av en mer begränsad krets

Planer och grupper inom elevhälsan

■ Planer:

- Elevhälsan ska finnas med i kommunens välfärdsplan för barn och unga
- Elevhälsoplan för läroanstalten som bygger på läroplansgrunderna

■ Grupper:

- Styrgrupp för elevhälsan (kommunnivå)
- Läroanstaltens elevhälsogrupp (läroanstaltsnivå)
- Tillfälliga expertgrupper (studerandenivå)

Vad är individuellt inriktad elevhälsa?

- Individuellt inriktad elevhälsa är:
 - Tjänster för en enskild studerande (skol- och studerandehälsovård, psykolog- och kuratorstjänster inom elevhälsan samt tjänster i specialskolor)
 - Sektorsövergripande individuellt inriktade insatser
- Det är INTE fråga om sådant yrkesövergripande samarbete som närmast innebär ordnande av studier (t.ex. pedagogiska utredningar eller utredning av mobbningsfall)

Stöd för lärande enligt nya lagförslaget

- Elevhälsan är frikopplad från undervisningen, och det pedagogiska stödet hör därför inte till elevhälsan
- Enligt 28 § i det nya lagförslaget har en studerande med språkliga svårigheter eller andra inlärningssvårigheter rätt till specialundervisning och annat stöd för lärande
- Stödåtgärderna skrivs *på den studerandes begäran* in i den personliga studieplanen, vilket antyder att stödet är helt frivilligt och därmed beroende av samtycke
- Rätten till stödtjänster regleras fortfarande annanstans
- Det finns ingen möjlighet att söka ändring i stödet

Tillgång till elevhälsans tjänster

- En studerande har rätt till ett personligt samtal med kurator eller psykolog inom sju arbetsdagar efter begäran, i brådskande fall samma eller följande dag
 - Endera kurator eller psykolog duger – den studerande kan inte kräva t.ex. specifikt en psykolog
 - En yrkesperson avgör vad som är brådskande
- Det ska på alla stadier vara möjligt att vid behov besöka hälsovårdaren utan tidsbeställning, på andra stadiet ska man dessutom vardagar under tjänstetid omedelbart kunna få kontakt med studerandehälsovården
 - I övrigt gäller den normala vårdgarantin

Självbestämmanderätt inom elevhälsan

- EoSVL 18 § 1 mom:

”Elevhälsans insatser genomförs i **samverkan med den studerande och hans eller hennes vårdnadshavare**. Den studerandes egna önskemål och åsikter ska i enlighet med hans eller hennes ålder, utvecklingsnivå och övriga personliga förutsättningar beaktas i åtgärder och avgöranden som gäller honom eller henne.”

- Samverkan betyder i praktiken samtycke
- Samtycke behövs för samtliga delar av den individuellt inriktade elevhälsan (såväl enskild mottagning hos elevhälsopersonal som samarbete i en expertgrupp)

Den studerandes nya ställning

- Den studerandes åsikt ska beaktas ”i enlighet med hans eller hennes ålder, utvecklingsnivå och övriga personliga förutsättningar” → i första hand är det genomgående den studerande som ska samtycka
- Det finns inga fasta åldersgränser, utan det beror på den studerandes psykosociala mognad och sakens natur – gränsen går typiskt i högstadieåldern
 - Bedömningen görs av en yrkesperson inom elevhälsan och från fall till fall
- Vårdnadshavarna kan aldrig förbjuda en minderårig att anlita elevhälsotjänster

Den studerandes förbuds rätt

- Den studerande kan förbjuda att vårdnadshavare eller någon annan laglig företrädare deltar i behandlingen av ett elevhälsoärende eller får sekretessbelagda elevhälsouppllysningar om:
 - det finns vägande skäl med tanke på sakens natur
 - den studerande förstår förbudets betydelse
 - det inte klart strider mot den studerandes intressen
- Bedömningen av det sistnämnda görs av en yrkesperson inom elevhälsan

När behövs samtycke?

- Samtycke (skriftligt, muntligt eller underförstått) behövs:
 - För enskilda mottagningar hos elevhälsopersonal
 - För tillsättande av en expertgrupp och utnämning av medlemmar
- **Skriftligt** samtycke behövs:
 - För att utomstående experter eller den studerandes närstående ska få delta i expertgruppsmöten
 - För att sekretessbelagda uppgifter ska få lämnas ut, **om inte** något undantag i lagen uppfylls
- Samtycke behövs **troligen**:
 - För pedagogiskt stöd som ges enligt den nya gymnasielagen

Vad gör man om man inte får samtycke?

- Elevhälsa är inte tvångshjälp – utgångspunkten bör vara att man får använda sin självbestämmanderätt
- Om vägran att samtycka leder till att förutsättningarna för en barnskyddsanmälan uppfylls ska en anmälan göras, men detta är inte självklart
- Om samtycke saknas och man inom elevhälsan har gjort det man kan göra upphör rimligen ansvaret
- Pedagogiskt stöd är inte elevhälsa, men i fråga om samtycket gäller rimligen liknande tankesätt

Hur initieras ett individuellt ärende?

■ EoSVL 16 § 1 mom:

”Om en anställd vid läroanstalten eller inom elevhälsan bedömer att det behövs psykolog- eller kuratorstjänster inom elevhälsan för att förebygga eller övervinna studiesvårigheter eller sociala eller psykiska svårigheter hos en studerande, ska den anställde tillsammans med den studerande utan dröjsmål kontakta elevhälsans psykolog eller kurator och lämna de uppgifter som den anställde känner till och som behövs för bedömning av behovet av stöd.”

- Om det inte är möjligt att göra detta tillsammans ska den studerande informeras och ges möjlighet till samtal
- Också andra som i sin yrkesuppgift får veta att en studerande behöver stöd får ta kontakt trots sekretess
- Vårdnadshavarna ska i normalfall informeras

Sektorsövergripande expertgrupper

- EoSVL 14 § 4 mom:

”Ärenden som gäller **utredning av stödbehovet och hur elevhälsotjänster ska ordnas** för en enskild studerande eller en viss grupp av studerande behandlas av en sektorsövergripande expertgrupp som tillsätts från fall till fall. **Experter får utnämnas till medlemmar i gruppen bara med samtycke** av den studerande eller, om han eller hon inte har förutsättningar att bedöma betydelsen av sitt samtycke, med samtycke av vårdnadshavaren. **Expertgruppen utser inom sig en ansvarsperson.**”

- Uppgifter: 1) utreda behovet av stöd (inte utformningen av pedagogiskt stöd) och 2) anordna elevhälsotjänster för en enskild studerande

Expertgruppernas sammansättning

- Expertgrupper sammansätts från fall till fall, alltid utgående från samtycke
- Enligt behov ska det enligt RP ingå några av följande: *hälsovårdare, kurator, psykolog, studiehandledare, studerandens grupphandledare eller någon annan lärare som är viktig i den aktuella situationen*
- 2–3 personer kan räcka, sammansättningen kan leva
- Med specifikt skriftligt samtycke får också behövliga samarbetsparter inom elevhälsan eller den studerandes närstående delta i behandlingen

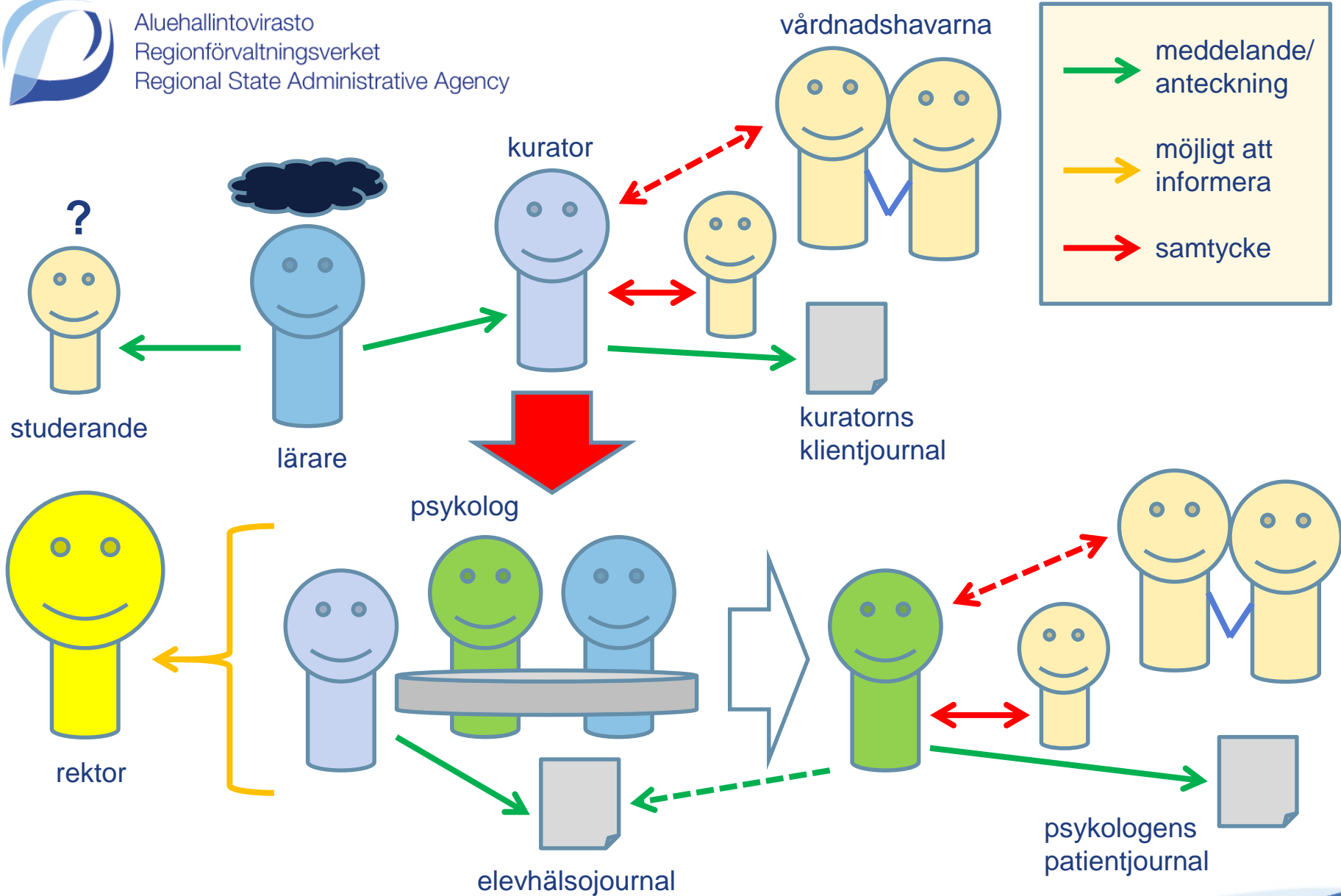
Expertgruppernas arbete

- Expertgrupperna är samarbetsorgan som diskuterar och ger råd – man fattar inte några förvaltningsbeslut utan gör överenskommelser
- Strävan är att i så hög grad som möjligt arbeta i samverkan med studeranden och vårdnadshavarna
- Varje expertgrupp ska ha en ansvarsperson – typiskt den till vars expertis problemet huvudsakligen hör
 - Ansvarspersonen har ansvar för dokumentationen
- Behandlingen inom expertgrupper ska dokumenteras i elevhälsojournaler

Dokumentation inom elevhälsan

- Arbetet inom elevhälsan dokumenteras i flera register:
 - Yrkespersoner inom hälsovården (hälsovårdare, läkare, psykolog) för *patientjournaler* i *patientregister*
 - Yrkespersoner inom socialvården (kurator) för *klientjournaler* i *klientregister för elevhälsans kurator*
 - Det sektorsövergripande samarbetet i expertgrupper dokumenteras i *elevhälsojournaler* i *elevhälsoregister*
- Utbildningsanordnarens studieregister innehåller sådant som behövs för att ordna studierna och är helt frikopplat från dessa (även om systemet skulle vara samma)

Offentlighetsprincipen

- Offentlighet är en grundrättighet – myndighetshandlingar är offentliga om inte annat sägs i lagen och kan sekretessbeläggas bara med stöd av lag
 - Den som utför ett offentligt uppdrag räknas som en myndighet
- Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet ("offentlighetslagen") är en allmän lag, som viker undan för eventuella bestämmelser i speciallagstiftningen
- I GymnL finns tills vidare en skild bestämmelse om tystnadsplikt som motsvarar offentlighetslagen

Sekretess och tystnadsplikt

- De allmänna sekretessgrunderna (32 st) finns i 24 § i offentlighetslagen; grunder finns även i speciallagstiftning
- En sekretessbelagd handling får inte företas eller lämnas ut till en utomstående (kan även gälla kolleger)
- Den som är anställd av en myndighet eller innehar ett förtroendeuppdrag har tystnadsplikt (även timlärare, praktikanter och liknande)
- Tystnadsplikten gäller normalt sådant som i nedtecknad form skulle omfattas av handlingssekretessen

Rätt att ta del av uppgifter

- Alla har rätt att ta del av en offentlig handling
- Den som är part i ett förvaltningsärende har normalt rätt att ta del av alla uppgifter som kan påverka handläggningen av ärendet, även sekretessbelagda uppgifter som gäller andra än parten själv (partsoffentlighet)
 - Undantag t.ex. för att skydda ett barns intresse eller ett synnerligen välgående enskilt eller allmänt intresse
- Alla har normalt rätt att ta del av sekretessbelagda uppgifter som gäller en själv

Allmänna undantag till sekretessen

- De allmänna principerna enligt offentlighetslagen är att sekretessbelagda uppgifter kan lämnas ut (26 § 1 mom):
 - med stöd av en uttrycklig bestämmelse i lagen
 - med samtycke av den som skyddas av sekretessen
- Bestämmelserna kan ge rätt att ge eller att få information, vilket gör att de kan finnas i många olika lagar (t.ex. lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården och polislagen)
- Ska man be om samtycke om man ändå har rätt att få information med stöd av lagen?

Särskilda undantag till sekretessen

- Inom undervisningspersonalen kan uppgifter ges till **andra än utomstående** – tänk: need-to-know (OffL 22 § 2 mom)
- Mellan undervisnings- och elevhälsopersonalen kan uppgifter ges om de är 1) **nödvändiga** 2) **för att ändamålsenligt ordna studierna** (GymnL 32 § 2 mom – **OBS! Kommer att ändras!**)
- Från undervisnings- och elevhälsopersonalen ska uppgifter ges till **kurator eller psykolog** om man bedömer att en studerande är i behov av hjälp (EoSVL 16 § 1 mom) – den studerande och vårdnadshavarna ska dock informeras, helst på förhand
- Inom elevhälsan kan de som jobbar kring *en viss enskild studerande* ge varandra uppgifter som är 1) **nödvändiga** 2) **för att individuellt inriktade insatser från elevhälsan ska kunna ordnas och genomföras** (EoSVL 23 § 2 mom)

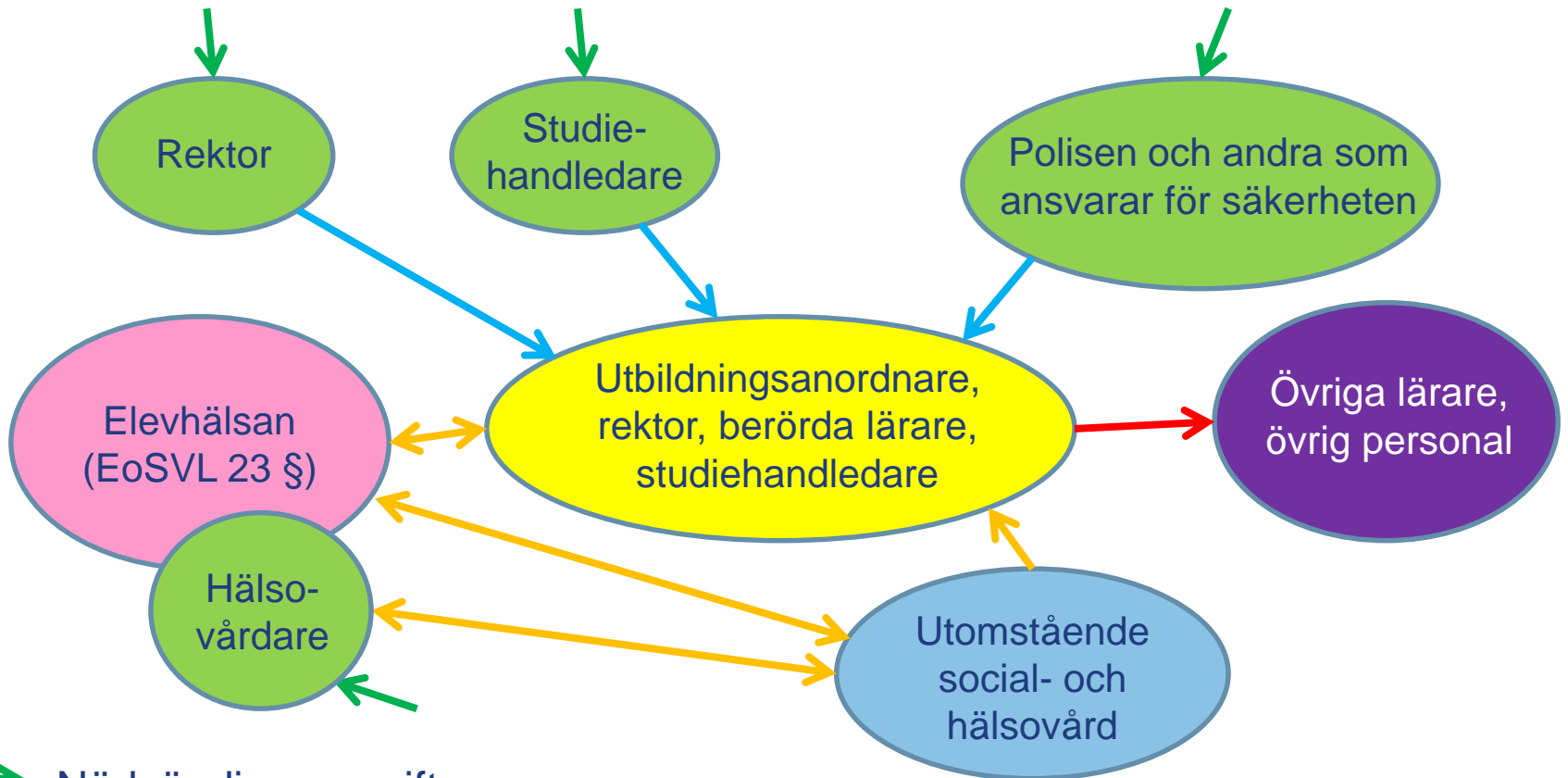

Sekretessen enligt det nya lagförslaget

- Enligt det nya förslaget slopas undantaget för uppgifter som är nödvändiga för att ordna studierna på ett ändamålsenligt sätt
- Framöver har vissa personer rätt att få uppgifter om en studerandes hälsa och funktionsförmåga för vissa syften, men det sägs ingenting om varifrån uppgifterna kommer
- Syftena handlar främst om säkerhet och vägledning
- Lärare finns inte bland de som har rätt till uppgifter, och ordnande av studier finns inte med som syfte – detta är i linje med att det pedagogiska stödet är frivilligt

Sekretessen i nya GymnL

- Nödvändiga uppgifter
- Med samtycke
- Inte tillåtet
- Syftet avgör (OffL 22–23 §)

OBS! Undantag till tystnadsplikten gäller bara uppgifter om hälsotillstånd och funktionsförmåga och bara för vissa syften!

Överföring av uppgifter mellan stadier

- En utbildningsanordnare inom grundläggande utbildning är enligt GrUL 40 § 4 mom skyldig att överföra uppgifter som är nödvändiga för att ordna undervisningen då en elev byter kommun eller övergår till andra stadiet
- Någon sådan rätt eller skyldighet finns inte då en studerande byter läroanstalt inom andra stadiet
- För att överföra uppgifter mellan läroanstalter på andra stadiet eller fler uppgifter än det absolut nödvändiga från grundläggande utbildningen krävs samtycke

Anmälningar: Barnskyddsanmälan

- Barnskyddsanmälan gäller alltid ett barn, inte den faktor som man misstänker vara problemet
- Anmälningsplikten är personlig, och en lärare kan till exempel inte vältra över ansvaret till rektor
 - Anonym konsultation är möjlig
- Barnet förblir inte klient hos barnskyddet när ett ärende är utrett – därför är det viktigt att alltid göra en ny anmälan när något nytt problem dyker upp
- Alternativ: kontakt med eller anmälan till socialvården om behov av socialvård enligt 35 § i socialvårdslagen

Anmälningar: Brottsoanmälan

- Brottsoanmälan är obligatorisk 1) om ett grovt brott är ”på färde” och 2) om ett barn (< 18 år) misstänks ha utsatts för ett sexualbrott eller ett brott mot liv och hälsa vars maximistraff är minst två års fängelse
 - Brottsoanmälan KAN göras om brottet lyder under allmänt åtal
- Brottsoanmälan enligt barnskyddslagen (dvs. punkt 2) görs utan dröjsmål och i tillägg till en barnskyddsanmälan
 - Tystnadsplikten får brytas

Anmälningar: Brottanmälan

- Då ett barn misstänks ha utsatts för ett brott har det ingen betydelse vem gärningsmannen är eller om hen ens är straffmyndig
- Den allmänna åldersgränsen för sexuellt umgänge är 16, men i fråga om prostitution, pornografi och personer i beroendeställning är gränsen 18 år
- De enda brott mot liv och hälsa som faller utanför tillämpningsområdet är lindrig misshandel och vållande av personskada

Tack!

Följ oss på:

www.avi.fi/svenskaenheten

www.facebook.com/svenskaenheten

[Svenska enhetens nyhetsbrev](#)